

Over *Een zeer treurige prins*:

‘Ieder die zich bezighoudt met het probleem van de drugsverslaving zou de biografie moeten lezen die Mulders en Lesage maakten over het korte, heftige, glorieuze en intens trieste leven van Johan Gerard Adriaan T’Hooft. Mulders en Lesage besparen ons geen detail, hun werkelijkheid is zwarter en schokkender dan de meest morbide fantasie, hun biografie boeiender dan een roman noir.’

– Hans Warren, *Provinciale Zeeuwse Courant*

‘Hun bevindingen over de persoon T’Hooft hebben Mulders en Lesage in de vorm van een klassieke, spannende en meeslepend geschreven detective gegoten, zodat de lezer de indruk heeft stukje bij beetje het ware levensverhaal van de dichter te leren kennen.’

– Jolanda Olie en Judith van Vugt, *Vooy's*. Jaargang 16

‘Als biografie heeft dit boek inderdaad grote verdiensten. De auteurs hebben getracht alle denkbare getuigen uit Joties korte leven op te sporen. Daarnaast hebben zij ook de gerechtelijke dossiers kunnen inkijken. (...) Uit dat alles komt een boeiend relaas naar voren van een onaangepaste jongeman.’

– Dirk de Geest, *Leesidee*

‘Zeer sterk uitgebeende biografie op basis van interviews van allen die van dichtbij de dichter hebben gekend. Een beklijvende getuigenis over het leven en sterven van een in aanleg overgetalenteerd poëet.’

– *Schoonschip* 93, maart 1998

Jean-Paul Mulders & Annick Lesage

EEN ZEER TREURIGE PRINS

Het leven van Jotie T'Hooft

WITSAND UITGEVERS

Voor Jan Deberdt (1971-1996) en Stefaan Deberdt (1969-1998).

In dit boek werd bij het citeren de progressieve, eigenzinnige spelling van Jotie T'Hooft zoveel mogelijk gerespecteerd. Gecorrigeerd zijn alleen enkele manifeste taalfouten, zonder functionele waarde.

Inhoud

Voorwoord bij de vierde druk	11
1. Zonnebril met spiegelglas (oktober 1977)	15
2. Een jongetje met een nobel gezicht (1956-1968)	39
3. Een vlek zon op de schoolbank (1968-1973)	77
4. Als een kogel in een flipperkast (1973-1974)	137
5. Tussen hasj en hekserij (1974-1977)	201
Epiloog: Een roosje vol doornen dat rockt	269
Noten	285
Beknopte bibliografie	311
Namenregister	315

*Dichter zijn betekent
tot het uiterste gaan*

*Tot het uiterste van twijfels
tot het uiterste van hoop
tot het uiterste van hartstocht
tot het uiterste van wanhoop*

*pas dan bij elkaar tellen
Niet eerder Niet eerder*

*Of het kon wel gebeuren
dat de optelsom van je leven
belachelijk laag uitkomt*

*Dat je als kind eeuwig
in kleine getallen blijft steken*

*Dichter zijn betekent
altijd tot het uiterste gaan*

MILAN KUNDERA

Voorwoord bij de vierde druk

‘Een gast naar m’n hart’
– HERMAN BRUSSELMANS

Opeens was Jotie T’Hooft terug. Niet voor zijn glanzende gedichten, maar omdat een paar Oudenaardse politici het wel oké vonden zijn knoken bijeen te harken in een massagraf. De concessie verstrekt, er stond al een bordje dat het graf geruimd zou worden. ‘Je moet hem niet zomaar op een piëdestal zetten,’ zei Carine Portois, schepen van Burgerzaken (Open Vld) en ter plaatse bekend als miss Porto, toen de oproep weerklonk om het graf te beschermen. ‘De meningen over hem zijn behoorlijk verdeeld. Hij wordt wel vereerd om wat hij heeft geschreven, maar er zijn hier veel oudere mensen die het niet eens zijn met de manier waarop hij geleefd heeft.’

Gebruik je dat als een criterium, dan mag je nogal wat vervaardigers van kunst afvoeren. Gelukkig hebben anderen het voor Jotie opgenomen. Bijvoorbeeld Herman Brusselmans. ‘Al na twee bundels de grootste dichter van Vlaanderen,’ noemde hij T’Hooft in *Humo*. ‘Een opvallende jonge hond met de allure van een rock-‘n-rollgod. Hij schreef gedichten zoals men ze in deze contreien in geen vijftig jaar onder ogen had gekregen. Hij had lang haar, was aan de drugs, trouwde op z’n twintigste met uitgever dochter Ingrid Weverbergh, wilde niet deugen, liep gekleed in het zwart, schminkte z’n gezicht, bracht het hoofd van ontelbare pubermeisjes op hol en zag de literatuur als de enige reddingsboei in de poel

van ellende die het godverdomde bestaan van nature is. Kortom, een gast naar m'n hart. Z'n debuut *Schreeuwlandschap* veegde alle andere bundels die indertijd verschenen van tafel, recht de prullenbak in. Hij evoceerde de jeugd, de liefde, de dood, de angst, de tijd, het verlangen en de wanhoop.'

Ruim twintig jaar geleden verscheen de eerste druk van dit boek. Wij waren late twintigers toen we gegrepen werden door de figuur van Jotie T'Hooft. Het begon met rondhangen in de buurten waar hij had gewoond. Het eindigde met een maniakale inventarisatie van alles wat we konden vinden: verhalen van mensen die hem hadden gekend, brieven, tekeningen, gerechtsdossiers, tot boodschappenlijstjes in zijn handschrift toe. Zo reconstrueerden we het korte maar heftige pad van de jongen, de dichter, de junk en de 'tovenaar' die hij was. Het was tijd om dat boek te schrijven, toen. Veel van de sleutelgetuigen zijn Jotie inmiddels in het graf gevolgd. Wie in Joties entourage verkeerde, heeft niet de neiging hoge leeftijdstoppen te scheren.

Een generatie later herlezen we het levensverhaal van Jotie T'Hooft met meer verwondering dan ooit. Hier en daar dringt een aanvulling zich op, maar het overwegende gevoel blijft: deze jongen was ontstellend rijp voor zijn leeftijd. Daardoor is wat hij schrijft zo overtuigend. Nergens anders in de Vlaamse letteren klinkt de stem van een adolescent zo beeldend en krachtig. Nu nog spreken mensen ons erover aan. Ze zeggen dat het verhaal van Jotie T'Hooft, in een bepaalde fase van hun leven, enorm belangrijk voor ze is geweest.

'Was hij maar loodgieter geworden,' hoorden we Joties vader Marcel op een keer verzuchten. 'Misschien had hij kinderen gekregen en was hij op zijn manier gelukkig geworden.' Maar dat zat er niet in. Waren we destijds verbijsterd over het onbegrip dat een wor-

stelende jongen als Jotie te beurt viel, dan kijken we nu met mededogen naar zijn omgeving van toen. Niemand treft schuld. Er was niets aan te doen. Het is het leven zelf dat Jotie T'Hooft de das heeft omgedaan: die uiterst getalenteerde, zoekende jongen die wat hij zocht nooit heeft gevonden. De dichter die misschien niet leefde zoals de ouderen het wilden, maar die als geen ander de ontoereikendheid van het leven en de troostprijs van de dood bezong. Al liep hij daar in momenten van introspectie zelf niet zo hoog mee op. 'Verder heb ik in de voorbije jaren niet veel meer uitgericht dan het lastigvallen van verscheidene mensen,' schrijft hij ergens, 'in het bijzonder mijn ouders en verder...' – waarna een lijst volgt van een halve pagina. 'Tussen al deze bezigheden slaagde ik er ook nog in een bijzonder grote hoeveelheid papier te bevuilen met quasi-poëtisch gebrabbel.'

Het sobere kruis staat er nog, op dat verweerde kerkhof aan de Dijkstraat in Oudenaarde. Er moest een 'anonieme weldoener' opduiken om de verlenging van de grafconcessie te betalen. 'Ik ben zijn graf gaan bezoeken kort nadat ik jullie boeiende en intrigerende biografie over hem gelezen had,' schreef die ons. 'Zonder jullie boek had ik niet de laatste dag van de concessie zijn graf bezocht, noch al dat werk gedaan om zijn graf te laten beschermen.'

Gelukkig volgde toen de nodige heisa. Het graf wordt nu opgenomen op de lijst van funerair erfgoed, zodat het voor vijftig jaar beschermd is.

Dat is wel het minste dat hij verdient, de jonge hond die de ongebruikelijke wens uitdrukte:

'Toch rest mij nog de stille hoop
Eens als schedel vriend te zijn
Van anderen als wanhoop hen bevriest'

DANK

Onze dank gaat in de eerste plaats uit naar wijlen Marcel T’Hooft. Ontelbare keren ontving hij ons in zijn bescheiden huurhuis in de Galgestraat, altijd gastvrij, zelden zonder dat hij een nieuwe invalshoek aanreikte of een interessante naam liet vallen die hem plots weer te binnen was geschoten. Bijzondere dank zijn we ook verschuldigd aan mr. Jan Van Beneden, de toenmalige advocaat van Jotie en zijn ouders. Met ervaren hand loodste hij ons door stoffige gerechtelijke archieven en hielp ons bij het verkrijgen van de nodige toelatingsbewijzen.

Een beter begrip van Jotie T’Hooft en zijn wereld kregen we door gesprekken met vrienden, familie en literaire kennissen. Velen van hen bleken nog nooit eerder benaderd. Dank aan Piet De Bruyn, Chris Dhaenens, Luc Lamon, Peter Van Dorpe en Joties weduwe Ingrid Weverbergh. Dank ook aan zijn spuitbroeder, de altijd schichtige Chapo, die intussen is gestorven.

Interessante informatie en details vernamen we voorts van dr. Paul Alleene, Marc Beugnies, Lieve Bostijn, Frank De Crits, Marc Demey, Lou Demulder, Alice Devriese, Johan Gasthuys, psychiater Ignace Gryspeerdt, Lieven Herreman, Marc Lamon, René Lemarcq, Eleonore Nachtergaele, Mireille Panneels, Stef Vancaeneghem, Mieke Van de Kerckhove, Guido en Yvette Vanderlinden, Jean-Pierre Van Der Meiren, Johan Verwulgen en natuurlijk van Joties vroege liefjes, Ann De Merlier en Nadine Vandenheede. Christian Rapaert de Grass, de man die Joties einde meemaakte, had de moed ons de omstandigheden van diens dood te komen verduidelijken. Sommigen personen die we interviewden hebben ons gevraagd anoniem te mogen blijven. Die wens hebben we gerespecteerd.

JEAN-PAUL MULDER & ANNICK LESAGE

Zonnebril met spiegelglas (oktober 1977)

*'Ik denk vaak aan de dood, gelijk wanneer hij komt blijven er zoveel
dingen ongezegd, zoveel gevoelens verborgen.
Ik schrijf nochtans veel.'*

– BRIEF AAN PETER VAN DORPE

Een zwart-witfoto van het interieur van een auto.

Op de geruite passagiersstoel liggen schijnbaar achteloos achtergelaten een zwarte fluwelen jas, een sjaaltje en een paar opvallende zwart-witte schoenen.¹ De auto van een dandy, zou je denken.

Maar de dandy had geen auto, en ook geen rijbewijs.

Het moet een helse rit zijn geweest. In de vroege ochtend van 6 oktober 1977, even over vieren, raast een bordeauxkleurige BMW vanuit het centrum van Brugge richting Sint-Lucasziekenhuis in Assebroek. De chauffeur richt zijn nerveuze blik afwisselend op de weg en op de passagier die naast hem zit. Door het schokken van de wagen heeft het lichaam de onnatuurlijke houding van een ledenpop aangenomen.

Het is twintig over vier als Cyriel Antheunis, de vierenzestigjarige nachtportier van het ziekenhuis, de bel hoort rinkelen van de afdeling spoedgevallen.² Door de parlofoon roept een mannenstem: ‘Doe vlug open. Ik heb hier een jongen bij me die zelfmoord heeft willen plegen!’ Antheunis zwaait de deur open en ziet een slordig geparkeerde auto, met daarin ‘een jongeman, meer dood dan levend’.³

‘Toen ik buitenkwam, was de auto alweer verdwenen,’ herinnert zich Alice Devriese (°1935), beter bekend als Zuster Hilde, die dienst had die nacht. ‘Het was duidelijk dat die jongen was overleden. De persoon die hem afzette zal dat ook wel hebben geweten.’

Ze ziet meteen dat het om het lichaam gaat van een drugsverslaafde.

‘We hadden daar les over gekregen. Je zag het aan de boord van de nagels, die tot in het nagelbed rode en blauwe puntjes vertoonden. Maar voor de rest was hij nog mooi. Dat heeft mij getroffen. Ik had er compassie mee. Het is een van die dingen die mij altijd zullen bijblijven. Achteraf ben ik elke dag naar het mortuarium gegaan om voor die jongen te bidden. Dat hij een dichter was, hoorde ik pas later.’

Om vijf uur ‘s morgens stelt dokter Van Sanden officieel de dood vast van ‘een onbekende’. Het betreft geen natuurlijke doodsoorzaak, vervolledigt hij zijn schriftelijke verklaring.

Wanneer Herwig Dumon, adjunct-commissaris van de Brugse politie, in het ziekenhuis aankomt, is het lijk al opgebaard. Hij krijgt een plastic tas overhandigd met daarin de kleren en juwelen van de jongen. Er rest hem niets anders dan een weinig opbeurend proces-verbaal op te maken:

‘Het lijk vertoont een vaalgele kleur maar geen grote verwondingen. Aan de binnenzijde van de linkerarm, in de armholte, tussen boven- en onderarm, is duidelijk een kleine wonde te zien die zeer recent is en blauw aankleurt en hoogstwaarschijnlijk afkomstig is van een injectienaald. Op de voorarm links zijn een paar geheelde verwondingen merkbaar vermoedelijk afkomstig van een of andere snijwonde.⁴ (...) Er wordt in de kledij geen enkel aanwijzingsteken gevonden wat op eventueel druggebruik kan wijzen. De door de man gedragen juwelen omvatten één gouden trouwring met melding ‘Gérard et Elise unis le 08.08.1925’, één spiraalvormige koperen ring, één namaak gouden schakelarmband en één wit metalen open armband. Aan te stippen valt dat aan dit laatste voorwerp, aan de binnenzijde, een fractie van een bloedspoor waar te nemen valt. De kledij van de man omvat één zwarte fluwelen lange broek licht besmeurd met bloed en slijm, één zwarte wollen trui eveneens besmeurd, één licht grijze-blauwe slip, en een paar zwart-grijze sokken.’

Het is nog donker buiten als een eerste ondervraging enige klaarheid brengt in de zaak. De portier van het ziekenhuis blijkt een kort gesprek te hebben gehad met de anonieme chauffeur van de BMW, en zelfs notities te hebben genomen. De man verklaart:

‘Daar het slachtoffer geen enkel identiteitsstuk bij zich bleek te hebben vroeg ik aan zijn begeleider wie het was waarop de man zegde dat het ging om THOOF T Jotti, geboren in 1956 en wonende te Sint Agatha Berchem, Kerkstraat 99. De man zegde nog dat THOOF T al geprobeerd had om zelfmoord te plegen. Verder deelde hij mede dat het nutteloos was naar het adres van de man te gaan, daar er daar toch niemand was. Toen de man wilde weg gaan vroeg ik wie hij was, waarop hij antwoordde: ‘Ik ga dat niet geven; er zijn hier drugs mee gemoeid en ik zou geen moeilijkheden met de politie willen!’ Hierop is de man weggereden. Hij had eerst nog gezegd eens te zullen terugbellen, vooraleer hij naar zijn werk vertrok om te weten hoe het met THOOF T was.’

Afgeleid door telefoongerinkel, heeft de portier de nummerplaat van de weggrijdende BMW niet kunnen noteren. Een persoonsbeschrijving van de chauffeur kan hij de onderzoekers wel geven. Het ging om een kloek gebouwd manspersoon van ongeveer 1m75, vermoedelijk vooraan in de twintig, blond haar, drager van een blauw hemd en een donkere broek. De man sprak West-Vlaams met een naar de mening van de portier Brugse tongval.

Er wordt een telexbericht verstuurd met de vraag de mysterieuze chauffeur op te sporen. De politie treft maatregelen om hem aan te houden, mocht hij in de loop van de dag daadwerkelijk naar het ziekenhuis bellen. Nog diezelfde ochtend, om negen uur, loopt een telefoontje binnen van een tipgever van wie de identiteit nooit achterhaald is. Wat ook zijn drijfveer was, het gevolg is dat de speurders de opsporingsactie kunnen afblazen. Adjunct-commissaris Oscar Neirinck schrijft in zijn proces-verbaal:⁶

‘In aansluiting met de zaak in rand vermeld, berichten wij de Heer Procureur des Konings dat wij op heden te 9.00 uur in telefonisch contact waren met een persoon die onbekend wenst te blijven en ons onder die voorwaarde volgende informatie verschafft:

T’Hooft Johan is reeds geruime tijd verslaafd aan drugs. Hij zou vroeger heroïne hebben gebruikt en hiervoor een desintoxicatiekuur hebben ondergaan. Tevens zou hij enkele tijd opgenomen zijn geweest in het instituut Reygerlo te Beernem, dit als gevolg van de frequente inname van valium. Sedert ongeveer een drietal maanden zou T’Hooft veelvuldig gebruik maken van amfetamines, verslaving die oorzaak zou zijn van een feitelijke scheiding van zijn echtgenote, Ingrid Weverbergh. Deze zou een procedure tot echtscheiding hebben ingeleid. Steeds volgens onze informant zou T’Hooft op maandag 03/10/77, na een onbepaalde tijd afwezig te zijn geweest op zijn adres te St. Agatha-Berchem, Kerkstraat 99, zijn teruggekeerd om op dinsdag 04/10/77 vervolgens te vertrekken naar Nederland. Te Rotterdam zou T’Hooft kennissen bezitten, een zekere ‘Ger’, die gekend is in de drugmiddens en dealer is van amfetamines. (...) Vernemen we tenslotte van informant dat T’Hooft te Brugge één enkel contact zou hebben namelijk een zekere Christian Rapaert de Grass, ongeveer 22 jaar, zonder verdere identiteitsgegevens. Het zou kunnen een geadopteerd persoon betreffen die een bedrijf leidt.’

Christian Rapaert de Grass biedt geen weerstand wanneer hij enkele uren na de nachtelijke autorit wordt opgepakt. De speurders vinden hem in de onmiddellijke omgeving van zijn huis aan de Meestraat nummer 3 in Brugge.⁷ Hij bekent en laat zich gedwee naar de Brugse politiecentrale in de Hauwerstraat brengen. De wagen waarin hij T’Hooft heeft vervoerd, wordt naar de binnenplaats van het politiegebouw gereden en uitgebreid gefotografeerd. Ondertussen is een speciaal team al op weg naar het huis van Christian, dat grondig zal worden doorzocht, want intussen is het vermoeden gerezen dat Jotie T’Hooft zich in dit pand een overdosis heeft toegediend.